

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.07.2020, sen. zn. 29 ICdo 113/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.ICDO.113.2018.1

Číslo: 27/2021

Právní věta: Pohledávku, která vznikla před rozhodnutím o úpadku a kterou je věřitel povinen přihlásit do insolvenčního řízení (chce-li být v insolvenčním řízení uspokojen z majetkové podstaty dlužníka) nejpozději do uplynutí propadné přihlašovací lhůty určené v rozhodnutí o úpadku, není dlužník (jako osoba s dispozičním oprávněním ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 písm. b/ insolvenčního zákona) oprávněn uspokojit před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, jestliže již nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. To platí bez zřetele k tomu, že šlo o pohledávku, která vznikla (až) po zahájení insolvenčního řízení a která v době do (účinnosti) rozhodnutí o úpadku dlužníka mohla být uspokojena proto, že šlo o právní jednání nutné ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování závodu v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti nebo ke splnění procesních sankcí (§ 111 odst. 2 insolvenčního zákona).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.07.2020

Spisová značka: 29 ICdo 113/2018

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Incidenční spory (žaloba odpůrcí), Insolvenční řízení, Pohledávka, Rozhodnutí o úpadku

Předpisy: § 111 IZ

§ 165 IZ

§ 173 odst. 1 IZ

§ 229 odst. 3 písm. b) IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 4. 2018, sp. zn. 188 ICm 3948/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 22. 2. 2017, č. j. 188 ICm 3948/2015-53, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Určil, že „právní úkon“, kterým dlužník (S., akciová společnost) převedl dne 16. 4. 2015 ze svého účtu na účet žalovaného (C. Ltd.) částku 920.000 Kč, je vůči věřitelům neúčinný (bod I. výroku).

[2] Uložil žalovanému vydat do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 920.000 Kč do majetkové podstaty dlužníka (bod II. výroku).

[3] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 16.456 Kč (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 111, § 235, § 237 odst. 1 a § 239 odst. 1, 3 a 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. I převod peněžních prostředků z účtu dlužníka na účet třetí osoby je právním úkonem, je-li v něm obsažen projev vůle dlužníka plnit dluh (peněžitý závazek) svému věřiteli, a tím způsobit zánik povinnosti plnit dluh (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 677/2011](#)) [jde o rozsudek ze dne 27. 2. 2014, uveřejněný pod č. 60/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 60/2014“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

4. Vzhledem k tomu, že po převodu částky 920.000 Kč zůstalo na účtu dlužníka u Komerční banky, a. s. (dále jen „banka“), pouhých 6.625 Kč, a ze soupisu majetkové podstaty je zřejmé, že k jiné zásadní změně ve skladbě této částky nedošlo, má insolvenční soud za to, že tímto způsobem došlo ke zmenšení majetku dlužníka způsobem, který ustanovení § 111 odst. 1 insolvenčního zákona zapovídá.

5. Předmětný úkon dlužníka pak nelze podřadit žádné z výjimek dle ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona. Nešlo o platbu nutnou ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti nebo ke splnění procesních sankcí, ani o uspokojení pohledávky dle § 168 nebo § 169 insolvenčního zákona (což žalovaný ani netvrdí).

6. K tvrzení žalovaného, že šlo o platbu nutnou k provozování podniku dlužníka v rámci obvyklého hospodaření (o úhradu činnosti nezbytné pro udržení chodu obchodního závodu dlužníka a pro udržení hodnoty majetku dlužníka), poukazuje insolvenční soud na to, že žalovaný účtoval dlužníku služby poskytnuté v době od března 2014 do září roku 2014, vyfakturované dne 1. 10. 2014 a splatné k 30. 10. 2014, přičemž dlužník faktury uhradil 16. 4. 2015. Bez ohledu na to, kdo služby reálně poskytoval a kdo je fakturoval, pokládá insolvenční soud za podstatné, že v daný moment použil dlužník veškerý disponibilní finanční majetek (představovaný vratkou daně z přidané hodnoty) k úhradě již cca 6 měsíců existujícího dluhu. Nutnost provedení plateb k udržení provozu podniku v rámci obvyklého hospodaření se z logiky věci průběžně vztahuje k období, kdy dlužník činnost vykonává (k úhradě úkonů, které bezprostředně činí k udržení podniku). Lze-li správu 10 bytů považovat za provoz podniku, jeví se ve vztahu k udržení provozu podniku dlužníkem provedená úhrada spíše kontraproduktivně, neboť po provedeném převodu finančních prostředků nezbyly dlužníku na jakýkoli provoz v zásadě žádné finanční prostředky.

7. Argument, že zaplacení již existujícího dluhu bylo podmínkou dalšího poskytování služeb žalovaným, má soud za lichý, když dlužník, který byl v době od 12. 1. 2015 do 8. 4. 2015 v konkursu, žádnou činnost neprovozoval. Převod finančních prostředků k úhradě předmětných služeb tak není výjimkou dle ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona a byl učiněn v rozporu s omezeními nakládání s majetkovou podstatou, aniž by si dlužník nebo žalovaný k tomuto úkonu předem vyžádali souhlas insolvenčního soudu ve smyslu ustanovení § 111 odst. 3 insolvenčního zákona.

8. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 4. 2018:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 4.114 Kč (druhý výrok).

9. Odvolací soud – odkazuje na ustanovení § 111, § 235 odst. 1 a § 239 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání odvoláním napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

10. Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného insolvenčním soudem, jenž nebyl v odvolacím řízení zpochybněn a sdílí i závěry insolvenčního soudu o neúčinnosti sporného právního úkonu, k čemuž pro stručnost odkazuje na podrobné a přesvědčivé odůvodnění napadeného rozsudku.

11. K odvolací argumentaci žalovaného odvolací soud doplňuje, že je s insolvenčním soudem zajedno i v tom, že sporná platba nebyla úkonem nutným k provozování podniku dlužníka v rámci obvyklého hospodaření ve smyslu ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona za situace, kdy k údajnému plnění (provedení prací) ve prospěch dlužníka mělo dojít v době od března do září 2014, a dlužník platbu uskutečnil 16. 4. 2015, v období 15 dnů, kdy na jeho majetek nebyl prohlášen konkurs (a byl tedy osobou s dispozičními oprávněními).

12. Zcizení veškerého finančního majetku připsaného na účet dlužníka shodou okolností právě v tomto období ve prospěch jediného věřitele, jenž je nadto osobou tvořící s dlužníkem koncern, nelze v žádném případě považovat za úkon nutný k provozování podniku (dlužníka) v rámci obvyklého hospodaření.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje na základě ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), tak, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud v napadených výrocích zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů.

14. Dovolatel předkládá Nejvyššímu soudu k řešení následující otázky:

[1] Je možné pokládat předmětnou platbu (ve smyslu ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona) za „činnost související s běžným provozem závodu“?

[2] V jakých případech jde podle § 111 odst. 1 insolvenčního zákona o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení majetku, a zejména, kdy jde o „nikoli zanedbatelné zmenšení majetku“?

15. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel oběma soudům vytýká, že předmětný úkon nezahrnul mezi výjimky z omezení dispozice s majetkovou podstatou předvídané zákonem. K tomu dovolatel odkazuje na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 9. 2010, konkrétně na tuto pasáž:

„Z § 111 insolvenčního zákona plyne, že dlužníku není zcela zapovězeno disponovat se svým majetkem poté, co je zahájeno insolvenční řízení. Dlužník však nesmí nakládat s majetkem způsobem, který by vedl k podstatným změnám majetkové podstaty, a tím i ke snížení

uspokojení věřitelů.“

Odtud podle dovolatele vyplývá, že dlužník nesmí činit pouze úkony způsobující podstatné změny ve skladbě (hodnotě) svého majetku; běžné úkony při provozu obchodního závodu (pro zachování jeho chodu a zachování hodnoty majetkové podstaty dlužníka) zákon naopak předpokládá. V projednávané věci pak beze sporu šlo o běžnou platbu za služby nutné pro každodenní chod dlužníka (samotné poskytnutí služeb a jejich nezbytnost pro dlužníka soudy nijak nezpochybnil).

16. Z „výše naznačeného“ důvodu vymezuje insolvenční zákon okruh osob, které mají dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužníka, přičemž v době převodu předmětné částky měl dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužník (jeho statutární orgán), jenž byl oprávněn i povinen mj. provádět platby související s běžným provozem závodu, a to zejména za účelem udržení hodnoty majetkové podstaty, tvořené především nemovitými věcmi v hodnotě několik desítek milionů korun, a za účelem udržení chodu závodu. Jelikož převážnou část majetkové podstaty dlužníka tvoří pronajaté bytové jednotky, nebylo možné zastavit platby související se zajišťováním provozu závodu dlužníka bez vzniku významných škod. Platba byla určena k zachování běžného chodu obchodního závodu dlužníka (nešlo tedy o podstatné změny ve skladbě a určení majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka) a došlo k ní v době, kdy dispoziční oprávnění s majetkem náležela dlužníku. Platba tak spadá pod výjimku z omezení stanovených zákonem. Dlužník hradil dovolateli běžné faktury za správu majetku, „IT“ služby, vedení účetnictví a právní a daňové poradenství. Běžné faktury hradil dlužník vůči různým dodavatelům, nejen vůči dovolateli; ostatní platby však žalobce nenapadl. Závěr obou soudů, že platbou byly překročeny zákonem stanovené meze nakládání s majetkovou podstatou dlužníka, není správný. Dlužník má povinnost zachovat chod závodu a předcházet hrozícím škodám, které by ve svém důsledku mj. zhoršovaly postavení jeho věřitelů ve vztahu k dobytnosti a výši možného uspokojení jejich pohledávek.

17. V situaci, kdy byl zrušen konkurs na majetek dlužníka, a bylo možné, že bude povolena reorganizace, byla platba nezbytná pro zachování smluvního vztahu s dodavatelem. Zachování obchodních vztahů bylo pro dlužníka prioritou, neboť při povolení reorganizace by bylo nezbytné, aby obchodní závod fungoval plynule dál. Při narušení obchodních vztahů by bezpochyby hrozil vznik škody, neboť smluvní partneři by mohli smlouvy vypovědět, což by mělo negativní dopad na dlužníka, potažmo na jeho majetkovou podstatu. Při povolení reorganizace by bylo (jinak) obtížné udržet běžný chod závodu.

18. Platba spadá do výjimek z omezení dispozice s majetkovou podstatou, neboť neznamenal podstatnou změnu ve skladbě, respektive hodnotě, majetku dlužníka. O podstatnou změnu by šlo, kdyby taková změna: „(...) vedla k ztížení realizace majetkové podstaty nebo k reálnému snížení její hodnoty anebo přímo ke skutečnému zmenšení tohoto majetku. K. dospívá k závěru, že při výkladu pojmu ‚nikoliv zanedbatelné zmenšení‘ je nutné vycházet z úvahy a nejpravděpodobněji z porovnání hodnoty případně zcizené věci a dalšího majetku dlužníka.“ Srov. HÁSOVÁ, J. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 404. Porovnání výše platby a majetku dlužníka je nutné provést k datu uskutečnění platby, když Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 3. 2018, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) [29 ICdo 17/2016](#) (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 56/2019 Sb. soudních rozh. obč.), dovodil, že i v poměrech zákonné neúčinnosti právních úkonů podle ustanovení § 111 insolvenčního zákona je nezbytné posuzovat otázku „nikoli zanedbatelného“ zmenšení majetkové podstaty k datu uskutečnění sporných plateb.

19. Platba výrazně nesnížila majetek dlužníka, který byl ke dni jejího provedení vlastníkem (především nemovitého) majetku v hodnotě několika desítek milionů korun, vůči němuž je výše platby v řádu jednotek procent. Tento závěr podporuje také judikatura, konkrétně rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 5. 11. 2012, sp. zn. 10 ICm 1076/2012. V něm se soud zabýval právě hranicí, kdy ještě nejde o zanedbatelné zmenšení majetkové podstaty.

Na základě zkoumání pojmu „zanedbatelnosti“ nebo „nepatrnosti“ v jiných normách, konkrétně v občanském soudním řádu a v zákonu č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), pak dospěl k následujícímu závěru:

„S přihlédnutím k výše uvedenému lze konstatovat, že dvě platby dlužníka ve prospěch věřitelů ve svém součtu nepřesahují hranici bagatelnosti stanovenou nominálně a stejně tak nepřesahují hranici stanovenou procentuálně, za níž lze považovat právě hranici 5%.“

20. Dovolatel rovněž míní, že soudy by měly při posuzování omezení dispozičních oprávnění dlužníka rozlišovat, zda jde o řízení zahájené věřitelským, nebo dlužnickým insolvenčním návrhem (což se v dané věci nestalo), s tím, že tento jeho závěr podporuje i judikatura, k čemuž cituje z rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 41 ICm 327/2015, následující pasáže:

„Při posuzování omezení dispozičních oprávnění dlužníka při nakládání s majetkovou podstatou po zahájení insolvenčního řízení dle ustanovení § 111 insolvenčního zákona je nutné rozlišovat, zda se jedná o dlužnický, či věřitelský insolvenční návrh.

Koncepce obsažená ve shora uvedeném ustanovení insolvenčního zákona respektuje skutečnost, že podání věřitelského návrhu s sebou automaticky nespojuje omezení dlužníka v nakládání s jeho vlastním majetkem a nečiní z dlužníka pasivní subjekt, bez možnosti přispět vlastními úkony k řešení (1 VSPH 562/2009). Toto omezení je navázáno až na situaci, kdy o tomto omezení rozhodne vydáním předběžného opatření insolvenční soud. (...)

V případě zahájení insolvenčního řízení věřitelským návrhem není důvod k zastavení plateb peněžitých dluhů vzniklých před zahájením insolvenčního řízení ve smyslu ustanovení § 111 odst. 1 věty druhé. V případě věřitelského návrhu je dlužník povinen postupovat v rámci obvyklého hospodaření, tedy s péčí řádného hospodáře. Je oprávněn nakupovat suroviny, materiál a další věci pro zajištění svého chodu. Jedná se o nakládání s oběžným majetkem, tj. zásoby materiálu, nedokončená výroba, zboží, pohledávky z obchodního styku a peníze na běžném účtu. Dlužník má dokonce povinnost zachovat chod závodu a předcházet hrozícím škodám, které by mimo jiné zhoršovaly postavení jeho věřitelů ve vztahu k dobytnosti a výši možného uspokojení jejich pohledávek.“

Obdobný závěr obsahuje rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 41 ICm 298/2015 (uzavírá dovolatel).

III.

Přípustnost dovolání

21. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí (23. 4. 2018) je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. článek II, bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

22. Dovolání v dané věci je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

23. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích

právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

24. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

25. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná zejména následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

[1] Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno dne 7. 4. 2014.

[2] Fakturou ze dne 1. 10. 2014, č. 120140030, splatnou dne 30. 10. 2014 (dále jen „faktura č. 1“), vyúčtovala společnost C. s. r. o. (dále jen „společnost C“) dlužníku částku 150.000 Kč jako cenu za správu majetku a za „IT“ služby za rok 2014. Podle připojeného výkazu práce byly takto fakturovány „IT“ služby a služby za správu majetku poskytované v měsících března až září 2014 (vždy s uvedením počtu odpracovaných hodin za jednotlivé měsíce).

[3] Fakturou ze dne 1. 10. 2014, č. 120140027, splatnou dne 30. 10. 2014 (dále jen „faktura č. 2“), vyúčtovala společnost C dlužníku částku 200.000 Kč jako cenu za daňové a ekonomické poradenství a za administrativní podporu za rok 2014. Podle připojeného výkazu práce byly takto fakturovány daňové poradenství a administrativní podpora za měsíce března až září 2014 (vždy s uvedením počtu odpracovaných hodin za jednotlivé měsíce).

[4] Fakturou ze dne 1. 10. 2014, č. 120140028, splatnou dne 30. 10. 2014 (dále jen „faktura č. 3“), vyúčtovala společnost C dlužníku částku 350.000 Kč jako cenu za právní poradenství za rok 2014. Podle připojeného výkazu práce bylo takto fakturováno právní poradenství poskytované v rozmezí měsíců března až září 2014 (vždy s uvedením počtu odpracovaných hodin za jednotlivé měsíce).

[5] Fakturou ze dne 1. 10. 2014, č. 120140029, splatnou dne 30. 10. 2014 (dále jen „faktura č. 4“), vyúčtovala společnost C dlužníku částku 220.000 Kč jako cenu za rekonstrukci účetnictví roku 2013, 2014 a za vedení účetnictví. Podle připojeného výkazu práce byly takto fakturovány služby poskytované od 21. 7. 2014 do 25. 9. 2014 a účetní úkony poskytované od 21. 7. 2014 do 4. 9. 2014 (vždy s uvedením počtu odpracovaných hodin za jednotlivé měsíce).

[6] Usnesením ze dne 14. 10. 2014 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka a jeho insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

[7] Usnesením ze dne 12. 1. 2015 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 13. 1. 2015), prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek dlužníka.

[8] Usnesením ze dne 8. 4. 2015 zrušil odvolací soud usnesení insolvenčního soudu ze dne 12. 1. 2015 a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

[9] Podle výpisu z účtu dlužníka u banky za období 17. 3. 2015 až 16. 4. 2015 činil počáteční zůstatek na účtu dlužníka 927.082,03 Kč; dne 16. 4. 2015 byla z účtu odeslána (odepsána) za účelem úhrady výše označených faktur částka 920.000 Kč na účet dovolatele (tehdy podnikajícího pod obchodní firmou B. Ltd.). Konečný zůstatek účtu dlužníka po této transakci činil 6.625,03 Kč, k 31. 12. 2014 pak - 87,08 Kč.

[10] Usnesením ze dne 23. 4. 2015, zamítl insolvenční soud dlužníkův návrh na povolení

reorganizace [ze dne 2. 1. 2015, zveřejněný v insolvenčním rejstříku 5. 1. 2015 (B-4)] a opět prohlásil konkurs na majetek dlužníka.

[11] Dopisem z 9. 9. 2015, doručeným 14. 9. 2015, vyzval žalobce žalovaného, aby do 15 dnů vrátil na účet dlužníka částku 920.000 Kč.

[12] Usnesením ze dne 20. 11. 2015 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 3. 12. 2015), zrušil odvolací soud usnesení insolvenčního soudu ze dne 23. 4. 2015 (ve výroku o zamítnutí dlužníkovu návrhu na povolení reorganizace a prohlášení konkursu na majetek dlužníka) a věc (potud) vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

[13] Usnesením ze dne 22. 2. 2016, které nabylo právní moci dne 16. 3. 2016, insolvenční soud opět zamítl dlužníkův návrh na povolení reorganizace [ze dne 2. 1. 2015, zveřejněný v insolvenčním rejstříku 5. 1. 2015 (B-4), aktualizovaný podáním dlužníka ze dne 22. 12. 2015, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 23. 12. 2015 (B-68)] a opět prohlásil konkurs na majetek dlužníka.

[14] Podle soupisu majetkové podstaty dlužníka k 23. 12. 2014 sestával majetek dlužníka z 10 bytových jednotek a 1 nebytové jednotky v označené budově v B. (se spoluvlastnickými podíly na souvisejících pozemcích) a ze zůstatků na dvou bankovních účtech ve výši 6.875,03 Kč a 32,38 EUR. K 9. 8. 2016 se majetek sepsaný do majetkové podstaty v zásadě nezměnil, byl rozšířen pouze o pohledávky dlužníka za jeho dvěma dlužníky (oběma v konkursu) v souhrnné výši 97.901 Kč.

[15] Správu bytových jednotek vykonávala společnost G. s. r. o. (na základě příkazní smlouvy ze dne 2. 4. 2014); za tuto správu účtovala označená společnost majetkové podstatě dlužníka částku 474.124 Kč (B-56).

26. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), a insolvenčního zákona:

§ 3028 (o. z.)

(...)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

Nakládání s majetkovou podstatou § 111 (insolvenčního zákona)

(1) Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k

odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Dále se omezení podle odstavce 1 nevztahuje na uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávek jim postavených na roveň (§ 169); tyto pohledávky se uspokojují v termínech splatnosti, je-li to podle stavu majetkové podstaty možné.

(3) Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu.

§ 165 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak.

(2) Zákon může stanovit, že podle odstavce 1 se uspokojují i někteří věřitelé, kteří nepodávají přihlášku pohledávky, splňují-li zákonem stanovené podmínky.

(3) Jinak než postupem podle odstavce 1 lze v insolvenčním řízení uspokojit z majetkové podstaty pouze pohledávky, o kterých tak stanoví tento zákon; uspokojení jiných pohledávek je vyloučeno.

(...)

§ 173 (insolvenčního zákona)

Podání přihlášky

(1) Věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.

(...)

§ 229 (insolvenčního zákona)

(...)

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

a/ dlužník v době do rozhodnutí o úpadku,

b/ dlužník v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku,

c/ insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,

d/ dlužník v době od povolení reorganizace a

e/ dlužník v době od povolení oddlužení.

(...)

27. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn.

28. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že postrádá zdůvodnění (opodstatnění) toho, proč u právního jednání dlužníka uskutečněného v době od 1. 1. 2014 oba soudy nadále používají (což se u insolvenčního soudu promítlo i ve výrokové části jeho rozsudku) pojem „právní úkon“ dle § 34 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahradil tento pojem pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.) a ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 111 insolvenčního zákona. Srov. i ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. a argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sen. zn. [29 ICdo 176/2017](#). Z téže příčiny je nesprávné používat při zkoumání právních jednání dlužníka uskutečněných v době od 1. 1. 2014 v režimu § 111 insolvenčního zákona slovní spojení „provoz podniku“ (správně má jít o „provoz závodu“). Při absenci argumentace pro jiný závěr bude Nejvyšší soud při svých úvahách v této věci dále používat terminologii zavedenou s účinností od 1. 1. 2014.

29. Ve výše ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k položeným otázkám tyto závěry:

30. K otázce č. 1 (K výkladu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona).

Ve vztahu k této otázce argumentuje dovolatel ve prospěch názoru, že předmětná platba byla právním jednáním nutným k provozování dlužníkovy závodu v rámci obvyklého hospodaření (a že proto šlo o zákonnou výjimku ze zákazu formulovaného v § 111 odst. 1 insolvenčního zákona). Dovolatel nicméně nevzal v potaz, že předmětná úhrada se týkala prací provedených pro dlužníka (vesměs, s výjimkami rozebranými níže) sice po zahájení insolvenčního řízení (od 7. 4. 2014), že však současně šlo [jak je zřejmé i z data vystavení faktur (1. 10. 2014)] o pohledávku vzniklou před rozhodnutím o úpadku (před 14. říjnem 2014) uhrazenou dlužníkem 16. 4. 2015 (po uplynutí propadné dvouměsíční lhůty určené věřitelům k přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka v rozhodnutí o úpadku). To, že šlo o pohledávku vzniklou před rozhodnutím o úpadku, a že současně nejde o některou z pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona) nebo o některou z pohledávek za majetkovou podstatou ve smyslu ustanovení § 168 odst. 1 insolvenčního zákona, přitom nebylo mezi účastníky sporné. V této souvislosti Nejvyšší soud dodává, že nepřehlédl, že podáním datovaným 16. 1. 2020 doplnil dovolatel dovolání o argumentaci zdůvodňující, proč předmětná pohledávka nemohla být přihláшена do insolvenčního řízení a proč jde o pohledávku za majetkovou podstatou dle § 168 odst. 2 písm. g) insolvenčního zákona. S přihlédnutím k ustanovení § 241b odst. 3 o. s. ř. však lze přikročit ke kvalitativní změně dovolacího důvodu (i ve formě doplnění nové argumentace v rámci téhož dovolacího důvodu) jen do uplynutí lhůty k podání dovolání. Stejně tak je vyloučeno jakkoli v dovolacím řízení zohlednit znalecké posudky z 18. 1. 2019 a z 30. 10. 2019, jehož závěrů se podání z 16. 1. 2020 dovolává; přihlédnout v dovolacím řízení k novým skutečnostem nebo důkazům totiž Nejvyššímu soudu zapovídá ustanovení § 241a odst. 6 o. s. ř. Jen pro úplnost Nejvyšší soud v daném kontextu dodává, že pohledávka společnosti C nemohla být žádnou z pohledávek uvedených v § 168 odst. 2 insolvenčního zákona již proto, že nešlo o pohledávku, která „vznikla po rozhodnutí o úpadku“.

31. Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#), uveřejněném pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč., z nějž ve své rozhodovací praxi ustáleně vychází (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. [29 NSČR 89/2014](#), uveřejněného pod číslem 17/2018 Sb. rozh. obč.), ozřejmil, že z uspokojení v insolvenčním řízení jsou vedle pohledávek

vypočtených v § 170 insolvenčního zákona a přihlášených pohledávek, k nimž se v důsledku později (poté, co nastaly účinky přihlášení) nastalých skutečností nepřihlíží (srov. § 185 insolvenčního zákona), vyloučeny i pohledávky, které věřitel, jemuž insolvenční zákon předepisuje uplatnění pohledávky vůči dlužníku podáním přihlášky, nepřihlásil v průběhu insolvenčního řízení vůbec, nebo pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené, které věřitel neuplatnil v průběhu insolvenčního řízení postupem dle § 203 insolvenčního zákona, a pohledávky, které vznikly až po rozhodnutí o úpadku respektive po uplynutí propadné lhůty vymezené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek a které zároveň nejsou zahrnuty v taxativním výčtu pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň, obsaženém v § 168 a § 169 insolvenčního zákona.

32. Věřitel, jemuž insolvenční zákon předepisuje (chce-li být v insolvenčním řízení uspokojen z majetkové podstaty dlužníka) uplatnění pohledávky vůči dlužníku podáním přihlášky, se v závislosti na přijatém způsobu řešení úpadku uspokojuje (nestanoví-li zákon jinak) rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení (§ 165 odst. 1 insolvenčního zákona). Nezbytným předpokladem pro uspokojení takového věřitele pak v případě, že nejde o věřitele, pro nějž platí režim uvedený v § 173 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona, nebo o známého věřitele dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie, s výjimkou Dánska (srov. i § 430 insolvenčního zákona), je, že svou pohledávku v insolvenčním řízení skutečně přihlásil nejpozději do uplynutí propadné přihlašovací lhůty určené v rozhodnutí o úpadku.

33. Jinak řečeno, pohledávku, která vznikla před rozhodnutím o úpadku, a kterou je věřitel povinen přihlásit do insolvenčního řízení (chce-li být v insolvenčním řízení uspokojen z majetkové podstaty dlužníka) nejpozději do uplynutí propadné přihlašovací lhůty určené v rozhodnutí o úpadku, není dlužník (jako osoba s dispozičním oprávněním ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 písm. b) insolvenčního zákona) oprávněn uspokojit před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, jestliže již nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. To platí bez zřetele k tomu, že šlo o pohledávku, která vznikla (až) po zahájení insolvenčního řízení a která v době do (účinnosti) rozhodnutí o úpadku dlužníka mohla být uspokojena proto, že šlo o právní jednání nutné ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování závodu v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti nebo ke splnění procesních sankcí (§ 111 odst. 2 insolvenčního zákona). Řečené lze dobře demonstrovat na právním jednání dlužníka nutném ke splnění procesních sankcí. Procesní sankcí může být např. pořádková pokuta; jde-li o pohledávku vzniklou (pořádkovou pokutu uloženou) po zahájení insolvenčního řízení, je dlužník oprávněn ji uhradit v době do rozhodnutí o úpadku. Poté, co nastanou účinky rozhodnutí o úpadku, však stejná pohledávka bude (dokonce) vyloučena z uspokojení v insolvenčním řízení jako mimosmluvní sankce (§ 170 písm. d) insolvenčního zákona).

34. Uspokojí-li dlužník (jako osoba s dispozičním oprávněním) takovou pohledávku v době, kdy již vyšlo najevo (kdy je zřejmé), že ji věřitel nepřihlásil do insolvenčního řízení ani v propadné přihlašovací lhůtě určené v rozhodnutí o úpadku, pak je takové právní jednání též v rozporu s ustanovením § 173 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona, neboť v takovém případě plní dlužník na pohledávku, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje.

35. K otázce č. 2 (K výkladu § 111 odst. 1 věty první insolvenčního zákona).

Odpověď na tuto otázku se podává již z odpovědi na otázku č. 1. Jde-li o pohledávku, která po (účinnosti) rozhodnutí o úpadku dlužníka může být uspokojena jen jako přihlášená pohledávka způsobem předjímaným ustanovením § 165 odst. 1 insolvenčního zákona a která se v případě, že ji věřitel včas nepřihlásí, dokonce ani neuspokojuje (§ 173 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona), pak na závěr, že jde o neúčinné právní jednání dlužníka, nemá žádný vliv zkoumání, zda takovým právním jednáním došlo k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení dlužníkovu majetku

anebo k jeho nikoli zanedbatelnému zmenšení. Právní jednání dlužníka bude (se zřetelem k účinkům vyvolaným ohledně pohledávek, které se mají přihlásit, rozhodnutím o úpadku) neúčinné, i kdyby úhradou takové pohledávky došlo k jen zanedbatelnému zmenšení dlužníkovu majetku.

36. Ve vztahu k této otázce Nejvyšší soud v rozhodnutích přijatých po podání dovolání v této věci též vysvětlil, že ustanovení § 111 odst. 1 insolvenčního zákona obsahuje dvě autonomní (na sobě nezávislé) skutkové podstaty omezení dlužníka v nakládáním s majetkovou podstatou. Jde jednak o povinnost dlužníka zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení (§ 111 odst. 1 věta první), jednak o oprávnění dlužníka plnit peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem (§ 111 odst. 1 věta druhá). Přitom omezení dlužníka plynoucí z ustanovení § 111 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona není vázáno na podmínky určené ustanovením § 111 odst. 1 věty první insolvenčního zákona. Jinými slovy, plnil-li dlužník peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení v rozporu s pravidly obsaženými v ustanovení § 111 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona, není pro posouzení, zda jde o neúčinný právní úkon, významné, zda v důsledku takového plnění došlo (i) k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení majetku, který do majetkové podstaty náleží (může náležet) anebo k jeho nikoli zanedbatelnému zmenšení. Srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. [29 ICdo 60/2018](#), jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. [29 ICdo 148/2019](#).

37. Výkazy práce připojené k výše označeným (v odstavci [25] pod body 2/ až 5/) fakturám, dokládají, že:

[1] Výkazem práce označeným „Správa majetku za rok 2014“, připojeným k faktuře č. 1 účtovala společnost C dlužníku též práci za:

a/ březen 2014:

- 10 hodin – Evidence nájemních vztahů,
- 20 hodin – Zajištění oprav po převzetí bytového komplexu,
- 16 hodin – Zajištění úklidu bytového komplexu včetně přilehlých pozemků,
- 15 hodin – Zajištění úklidu bytového komplexu včetně přilehlých pozemků,
- 06 hodin – Převzetí a správa nájemních prostor,
- 08 hodin – Správa a údržba nájemních prostor.

Celkem šlo tedy za březen 2014 o 75 hodin, které při účtované sazbě 300 Kč za hodinu představovaly částku 22.500 Kč.

b/ duben 2014:

- 14 hodin – Zajištění úklidu bytového komplexu včetně přilehlých pozemků,
- 12 hodin – Administrace k založení SVJ.

Celkem šlo za duben 2014 o 26 hodin, které při účtované sazbě 300 Kč za hodinu představovaly částku 7.800 Kč.

[2] Výkazem práce označeným „IT služby za rok 2014“, připojeným k faktuře č. 1 účtovala společnost C dlužníku též práci za:

a/ březen 2014:

10 hodin – Správa údržba výpočetní techniky. Při účtované sazbě 800 Kč za hodinu představovaly tyto práce částku 8.000 Kč.

b/ duben 2014:

10 hodin – Správa údržba výpočetní techniky,

08 hodin – Záloha systémů,

07 hodin – Zapojení a testování v nové lokaci,

06 hodin – Obnova dat poškozeného serveru po transportu,

03 hodiny – Nastavení cyklického zálohování systémů.

Celkem šlo za duben 2014 o 34 hodin, které při účtované sazbě 800 Kč za hodinu představovaly částku 27.200 Kč.

[3] Výkazem práce označeným „Daňové a ekonomické poradenství, administrace za rok 2014“, připojeným k faktuře č. 2 účtovala společnost C dlužníku též práci za březen 2014:

a/ za ekonomické poradenství – analýzu při účtované sazbě 1.900 Kč za hodinu:

04 hodiny – Analýza ekonomických ukazatelů za rok 2013 (24. 3. 2014),

04 hodiny – Analýza ekonomických ukazatelů za rok 2013 (25. 3. 2014),

04 hodiny – Analýza ekonomických ukazatelů za rok 2013 (26. 3. 2014),

03 hodiny – Analýza a výstupy ekonomických ukazatelů za rok 2013 [26. 3. „2015“ (správně 2014)],

02,5 hodiny – Pravidelná měsíční analýza ekonomických ukazatelů za 3/2014 (31. 3. 2014).

Celkem šlo o 17,5 hodin, které při účtované sazbě představovaly částku 33.250 Kč.

b/ za ekonomické poradenství – kontrolu při účtované sazbě 1.600 Kč za hodinu:

02 hodiny – Zpracování s účetnictvím přiznání k dani z přidané hodnoty za 2/2014 (25. 3. 2014), celkem tedy částka 3.200 Kč.

c/ za ekonomické – organizační poradenství při účtované sazbě 600 Kč za hodinu:

02 hodiny – Zpracování mzdové agendy za 3/2014, celkem tedy částka 1.200 Kč.

38. Ponechá-li Nejvyšší soud stranou práce za duben 2014, kde výkazy připojené k faktuře č. 1 neposkytují spolehlivý podklad pro zjištění, kolik z oněch celkem 60 hodin práce (26 + 34) za duben 2014 připadlo na období od 1. 4. 2014 do 7. 4. 2014 (kdy bylo zahájeno insolvenčního řízení), pak je

z výše podaného shrnutí patrně, že ohledně částky 68.150 Kč (22.500 Kč + 8.000 Kč + 33.250 Kč + 3.200 Kč + 1.200 Kč) za účtované hodiny práce v březnu 2014 (před zahájením insolvenčního řízení) je jakákoli argumentace ustanovením § 111 odst. 1 věty první insolvenčního zákona vyloučena. V tomto rozsahu totiž dlužník plnil peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení v rozporu s pravidly obsaženými v ustanovení § 111 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona, kde rovněž není pro posouzení, zda jde o neúčinný právní úkon, významné, zda v důsledku takového plnění došlo k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení majetku, který do majetkové podstaty náleží (může náležet) anebo k jeho nikoli zanedbatelnému zmenšení.

39. Jelikož dovolateli se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).